

DAGSINS MEINING

Stýring má til

Nýggi landsstýrismaðurin í innlendis málum nart í Degi og Viku týskvöldið við spurningin, hvørt tað yvirhovur er rætt, at kommunur hava eitt iløguloft, sum er ásett av landsmyndugleikumum.

Jógvan við Keldu, sum sjálvur hevur eina fortíð sum borgarstjóri í næst størstu kommununi í landinum tóktist vera sannførdur um, at verandi iløguloft er meira enn bági enn ein hjálp hjá kommununum, og at hann tí væl kundi hugsað sær, at hetta varð tikið burtur.

Í endanum av samrøðuni segði landsstýrismaðurin, at hann í hesum ikki hugsaði lokalt um klaksvík-ina, men at hann var landsstýrismaður fyri føroysku kommunurnar, og at hann tí hugsaði um allar kommunurnar í hesum.

Men samstundis gloymdi Jógvan við Keldu at siga, at hann eisini umsitur kommunumál vegna Føroya Fólk. Og sjálvt um tað fyri einstøku kommunurnar við hvørt kann vera irritierandi við einum iløgu-lofti, so er einki at ivast í, at hetta landsbúskapar-liga er eitt av týðningarmestu stýringsamboðunum yvirhovur.

Fiskivinnuni og tí, sum hartil hoyrir, fáa vit nevnl-iga als ikki stýrt, og vit tykjast í løtuni enn eina-ferð at muga ásanna, hvussu ógvusligar konjunktur-broytingarnar kunnu vera í okkara viðkvæma búskapi.

Júst orsakað av hesum er byggivinnan á landi kanska besta stýringsamboðið, sum landsstýrið hevur, og tí er eisini alneyðugt við einum iløgu-karmi fyri kommunurnar. Hóast orðið »tvingsul« sjáldan verður væl móttikið, so hevur tað lands-búskaparliga ovurstóran týðning, at kommunurnar verða noyddar at raðfesta iløgurnar, og so heldur lata onkra biða í eitt ár ella tvey, hóast tað nóg mikið av peningi til hesi. Ti tann aktivitetur, sum byggivinnan kann skapa í minni góðum tíðum er altavgerandi í royndunum at tálma búskaparligu sveiggjunum. Og í búskaparligari niðurgongd eru tað sjáldan tey privatu, sum seta mest ferð á hesa vinnuna. Tí er alneyðugt við eini skipan, sum fær kommunurnar at halda aktivitetinum niðri í góðum og uppi í ringum tíðum.

Við hesum verður ikki sagt, at skipanin við iløgu-loftinum ikki kundi verið smidligari. Her kundi eitt hugskot verið, at lógarbundnar iløgur, sum fleiri kommunur nú hava fyri framman, ikki vigaðu eins nógv í iløgukarminum, og at ráðarúmið til hesar tí varð gjørt nakað størri. Læna seg út sjógv kunnu kommunurnar kortini ikki, tá markið fyri lántøku er sett til eina ársálíkning.

Sosialurin

Sosialurin

Sosialurin
 Stovnaður: 1927
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
jan@sosialurin.fo
Blaðstjóri: Eiríkur Lindenskov
eirikur@sosialurin.fo
Figgjarleiðari: Jákup Mørk
jakup@sosialurin.fo
Marknaðardeild: lysing@sosialurin.fo
Jonhard Hammer jonhard@sosialurin.fo

Durita Simonsen durita@sosialurin.fo
Gudny Langgaard gudny@sosialurin.fo
Finnbjørg Nattestad
finnbjorg@sosialurin.fo

Sosialurin

VIÐMERKINGAR

c d e f g a h c–Vitaminir

Robert Mc. Birnie



Nú veit eg ikki reiðiliga, um eg eri tann rætti at koma við hesi viðmerking. Eg eri kanska ein av teim-um, sum kemur inn undir kategoriina hjá Sunnleivi:

»Teir solariubrúnu karaoke døgnglugu-sangarnar«! – Men okey!! – so lat meg bert umboða hesar ...

solariubrúnu karaoke-døgnglugu-sangarnar ...
Við jøvnum millumbil-um øll tey 45 árin, eg havi fingist við tónleik og und-irhald í mini frítið, hava røddir verið frammi um, at nú skuldi tað verða. – Nú skuldi tónleikalívið stuð-last. – Hetta hava oftast verið politikkarar, og fyri tað mesta hevur tað verið upp undir val. Í so máta var hetta valið onki undantak. – Men hvørja ta einastu ferð er ikki long tíð fráliðin, so er deyðatøgn.

Men hvat ger so skatta-myndugleikin, sum politik-ararnir jú hava ábyrgdina av?? – Jú, samstundis sum tað ríka tónleikalívið í Føroyum verður hálvoað bæði í skrift og í talu, ganga embætisfólk hjá toll og skatt inn á hvørja privata konto hjá føroyskum frí-tíðartónleikarum fyri at finna nakrar súrt vunnar hundradkrónuseðlar.

Eg kundi komið við fleiri dømum, men eg ætli mær ikki her at fara í smálutir. – Tað hava bæði toll og skatt, mentamálaráðið og figgjar-málaráðið fingið í ríkligt mát gjøgnum hesi seinastu 2-3 árin.

Fyri umleið 8-10 árum síðani royndi F.U.T. – Fø-

Vinir hittast í Esløv

NORRØNT SAMSTARV

Tíðindi frá Norrnafelagnum

Fólkaheilsa er høvuðsevnið á vinarbýastevnuni í Esløv í Svøríki í summar. Har hitt-ast fólk úr býunum í vinar-

býaketuni, sum Havnin einaferð var við í.

Stevnan verður frá 17. til 20.juni. Á skránni er sem-inar um børn og heilsu, arbeiði og heilsu og mentan og heilsu. Eitt annað semi-

nar er um viðurskiftini hjá teimum ungu í Norður-londum.

Annars eru útferðir, frí-tíðarítriv, veitslur og eku-menisk uttanduragudstæn-asta á skránni.

Men fyrst og fremst eru norðurlendsku vinarbýa-stevnurnar eitt gott høvi hjá

fólki úr Norðurlondum, eisini úr Føroyum, at hittast í vinalagi og knýta bond, sum vara alt lívið.

Freistin at tekna seg er til mánadagin 15.mars.

Upplýsingar og tilmeld-ingarblæð fáast hjá Norrøna Felagnum Føroy-um.

Lýsingar					
Freistir:	Tekstlýsingar	Størri lýsingar	Lýsingartorgið	Heilsanir	
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10	Frí. kl. 15	Frí. kl. 12	Frí. kl. 12	
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10	Mán. kl. 15	Mán. kl. 12	Mán. kl. 12	
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10	Týs. kl. 15	Týs. kl. 12	Týs. kl. 12	
Fríggjadagsblaðið	Hós. kl. 10	Mik. kl. 15	Mik. kl. 12	Mik. kl. 12	
Leygardagsblaðið	Frí. kl. 10	Hós. kl. 15	Hós. kl. 12	Hós. kl. 12	
Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettú freistir.					
Framhjápláss má umbiðjast í góðari tíð.					
Stødd:					
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarar er 4mm.					
Innsent tilfar					
Fult navn skal vera undir innsendum tilfari. Innsendar greinar, har blaðleiðsl-in ikki er kunnað um bústað og telefonnummar, verða ikki settar í blaðið.					

+

VIÐMERKINGAR

Apropos føroyska málið

Latið altjóða føroyska alfabetið við C, Q, W, X og Z fáa sítt frælsi aftur

– og loyvið móðurmálinum at mennast á lingvistiskum ástøði!

Regin Eikhólm

Kunningartøknin við sínum globala telesamskifti hevur vent upp og niður upp á gomlu innlæringarhættir-nar. Tíðin, tá ættarlið eftir ættarlið brúkti somu læru-bók, er farin, og spírandi al-tjóða frælsislyndi í hugaheiminum hjá yngra ættar-liðnum setir føroyska mál-inum alt størri samtíðar-krøv. Hetta er eisini við til at leggja størri trýst á okk-ara skriftmál við kravi um førleika til náttúrliga og óskert at kunna endurgeva móðurmálið.

Skriftmálið hjá V. U. Hammershaimb, sum í høvuðsheitum byggir á eina søgufjøtraða filologiska konservatismu, megnar ikki nóg væl at endurgeva móðurmálið, hóast hetta skriftmálið hevur verið einaráðandi í útvið 150 ár og hevur havt tíð til at laga seg. Tað kann viðhvørt tykjast sum um forðums nýffikni og takklæti fyri, at vit yvirhovur fingi eitt skriftmál, hevur blinda okkara sjálvráðandi mál-myndugleikin ger, so gjørdi Landsverkfrøðingurin bert vegir við altíti til gomlu bygdagøturnar við søgulig-um varðunum (filologiskt ástøði), og ikki við altíti til tann aktuella tørvin. Men Landsverkfrøðingurin ar-beiðir nútímans og kannar bæði struktúr og virksemi (lingvistiskt ástøði) áðrenn hann fer undir at gera tær samskiftsleiðir - vegir ella berghol - ið best nokta tørvin, men virðingin fyri teimum gomlu bygdagøt-unum er tann sama.

Gásadalur er eitt gevandi dømi. Yvir fjallið ella gjøg-num bergholið. Í dag standa hesir báðir mugu-leikar opnir, men soleiðis er ikki statt á málsliga økin-um, tí har er framhaldandi bert loyvt at ganga eftir gomlu V. U. Hammers-haimb'sku " bygdagøtuni, har teir søguligu fikseraðu varðarnir enn sum fyrr visa vegin. Góvu vit hinvegin málin-um sama valmøguleika, sum Gásadalsfólk nú hava, hevði lingvistiska ástøði vunnið frama, og ajour-førda skriftmálið hevði tá kunna rúmað alt frá tí basalt visindaliga til tað meiri abstrakta vitborna.

Amputerað alfabet

Globaliseringin ger, at vit meira enn nakrantíð hava brúk fyri tí altjóða føroyska alfabetinum, sum vit lærdu fyrr, men sambært Stav-talvu 2000 hjá Føroya Skúlabókaagrunni eru bók-stavirnir C, Q, W, X og Z ekskluderaðir. Alment standa vit sostatt eftir við einum amputeraðum alfa-beti, ið als ikki nøktar okk-ara málsliga bókstavatorv. Í staðin fyri eina náttúrliga tillagaða málsliga expan-sión hava vit fingið eina málsliga degeneratión, og við søguliga eftirgjørda skriftmálinum

sum referencu-rammu verður føroyingurin dagliga fremmandgjørdur fyri sínum egna móðurmáli. Úrslitið kenna vit alt ov væl. Henda áhaldandi móðurmálstrælkanin hevur fingið mangan føroyingin at halda, at hann ikki dugir at tosa føroyskt, tí tað hann tosar vískir frá tí V. U. Hammershaimb'sku dok-trinini!

Tað bótir sjálvandi ikki um støðuna, at sjálvráðandi

málmynduleikin við sínum erkvisna nationalpuristiska hugráki hevur verið ekspon-entur fyri polariseringina av málinum í tað danifoba ávikavist tað islandifíla rákið. Hetta hevur í ávisan mun gjørt tvímálsliga før-leika føroyinga til eitt handicap heldur enn til ein fyrimun, og stendur tað til professorala málførleikan, verður onki broytt í bræði, tí skriftmálið er gott sum er, sigur hann í samrøðu við Útvarp Føroya nú um dag-arnar.

Um tað so er føroyska telefonbókin, so vísir eisini hon klárt á tørvin fyri ein-um broyttum málpolitikki, tí har finna vit hópín av vanligum føroyingum og føroyskum fyritøkum hvørs nøvn byrja við ella inni-halda onkran av eksclu-deraðu bókstavunum.

Gamlar bygdagøtur ella nútímans vegir og berghol

Um Landsverkfrøðingurin skuldi arbeitt eftir sama leisti sum ráðandi mál-myndugleikin ger, so gjørdi Landsverkfrøðingurin bert vegir við altíti til gomlu bygdagøturnar við søgulig-um varðunum (filologiskt ástøði), og ikki við altíti til tann aktuella tørvin. Men Landsverkfrøðingurin ar-beiðir nútímans og kannar bæði struktúr og virksemi (lingvistiskt ástøði) áðrenn hann fer undir at gera tær samskiftsleiðir - vegir ella berghol - ið best nokta tørvin, men virðingin fyri teimum gomlu bygdagøt-unum er tann sama.

Gásadalur er eitt gevandi dømi. Yvir fjallið ella gjøg-num bergholið. Í dag standa hesir báðir mugu-leikar opnir, men soleiðis er ikki statt á málsliga økin-um, tí har er framhaldandi bert loyvt at ganga eftir gomlu V. U. Hammers-haimb'sku " bygdagøtuni, har teir søguligu fikseraðu varðarnir enn sum fyrr visa vegin. Góvu vit hinvegin málin-um sama valmøguleika, sum Gásadalsfólk nú hava, hevði lingvistiska ástøði vunnið frama, og ajour-førda skriftmálið hevði tá kunna rúmað alt frá tí basalt visindaliga til tað meiri abstrakta vitborna.

Málið fyri øll

Kravið til málið í dag er, at tað skal rúma einum við-komandi funktionellum samskiftismiðli fyri øll, og ikki bert fyri ein útvaldan

Sosialurin



celsius stig ella gradir, °C, og neyvan nokur starvs-umsókn fer avstað uttan hjálagt C V, curriculum vitæ (livsgongdarlýsing). Victoria hevur eisini krav uppá sitt C, nú djørvu og treisku foreldur hennara endiliga fingi teirra sjálv-sagða rætt til føroyska familjunavnið. Og ikki at gloyma C'ið hjá javnaðar-flokkinum.

Vit brúka eisini altjóða styttingarnar fyri grund-evnir, sum vit kenna frá periodiska grundennis-systeminum. Hesar eru eitt mest innan náttúruvísind eitt nú innan nýggju fiski-vinnugranskingina, tá kemiskur processirnar skulu útgreinast. Har hevur C ein ómissiligan týðning. Stytt-ingin C stendur her fyri kolevni, Ca fyri kalsium, Cr fyri krom, Cu fyri kopar v.fl.

Í grundennis-heiminum annars hava vit W fyri wolfram, Xe fyri xenon og Zn fyri sink. Vanliga brúka vit Watt fyri orku, WC fyri Water Closet, umframt at X og Z verða nógv nýttir í matematiska heiminum.

Rómartøl eru eisini vanlig hjá okkum, har C stendur fyri 100 og X stendur fyri 10. Helst skuldu vit eisini kunna stava til heimlig fyribrigdir so sum Prix Føroyar, Jazzfestivalin ella Atlantic Airways. Hjá flestu okkara er eisini stórur munur á seks og sex?

Q stendur kanska eitt sindur fyri seg sjálvan, men status quo er vælkent og ofta brúkt. Annars kemur Q fyri í fleiri orðum og mong-um praktiskum styttingum í altjóða samanhangi, og er qua tað ikki uttan týðning! Vit kundu hildið áfram, men hetta er bert fyri at endurtaka nokur fá ítøkulig dømir, sum fleiri av okkara frælslyntu málfrøðingum og aðrir áhugaðir móðir-málslingar áður hava ført fram - bæði í skrift og talu.

Umbøn og áheitan til allar politiskar ábyrgdar-ar og móðurmálslingar: Latið altjóða føroyska alfabetið við C, Q, W, X, Z fáa sítt frælsi aftur og mennið skriftmálið á lingvistiskum ástøði so tað kann liva upp til heitið "móðurmál fyri allar føroy-ingar" við rætti til navna-, skrivi- og frálærufrælsi um-framt potensial í altjóða førleika. Takk fyri.

Nakrar vimerkingar til málið:

Skeinkiloyvið til dansistað í Runavík

Símun Petur Jacobsen

Seinastu tíðina hevur

nógv verið frammi í fjølmiðlunum um eina umsókn um skeinkiloyvi til eitt dansistað í Runa-víkar kommunu (ítróttarfeløg og sam-komur) kunnu reka eitt ríkt ungðóms-ar-beiðið - uttan skeinki-loyvi ?

6) Er skeinkiloyvi tað, sum ungðómurin í Runavíkar kommunu rópar eftir? Er tað ikki heldur betur um-støður - t. d. hølisum-støður ?

7 Hvussu ber tað til, at tá tað á demokratisk-an hátt ikki verður givið loyvi til um-røddu umsøkn, at hetta so ikki verður góðtikið, men skal á ein ellan annan (um neyðugt ódemokrat-iskan hátt) trýstast ígiøgnum.

8) Er veruliga enda-málið við umrøddu umsókn ikki ein roynd at fáa hjálp til at koma inn á polit-iska pallin so ella so, heldur enn at geva ungðóminum í Runa-vík eitt tilbøð?

Í sendingi fær hyggjarin ta fatan, at fjøldin í Runavíkar kommunu er ímóti tí avgerð, Runa-víkar Býráð tók. Mín metan er tó júst tann øvugta. Eg vil enda við at takka tykkum, sum at kvøddu nei, tá málið var til víðgerðar fyri eftir mínum tykki eina seri-øsa víðgerð av málinum.

Einasta grundgeving, ið er nevnd fyri at geva skeinkiloyvi, er at tað ber ikki til at fáa eitt dansistað at bera seg uttan skeinkiloyvi. Merkir hetta so, at feløg og fyritøkur sum hava figgjarligar trupul-leikar kunnu fáa skeinkiloyvi fyri at fáa raksturín at geva yvirskot?

4) Hvussu ber tað til, at borgarstjórin í Runa-víkar Býráð kann verða við til at við-gera hetta mál - tá hann er ein av ánar-unum av bygning-inum sum dansistaðið